

В І Д Г У К

рецензента кандидата юридичних наук, доцента, проректора з навчально-виховної роботи ПЗВО «Київський міжнародний університет» Данченко Тетяни Володимирівни на дисертаційну роботу Чигира Петра Руслановича на тему: «Адміністративно-правові засади здійснення публічної влади засобами народовладдя», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Аналіз дисертації П.Р. Чигира, яка складається таких частин як анотація, план, вступ, основний зміст дослідження, висновки та пропозиції, а також ознайомлення із науковими публікаціями за темою дослідження, дає підстави зазначити, що автором здійснено ґрунтовне наукове опрацювання проблематики дослідження. Робота характеризується наявною науковою новизною, обґрунтуванням основних положень дослідження, узагальненням та висновками, які виносяться на захист. Усе зазначене свідчить про досягнення поставленої в дисертації мети та високий рівень виконання роботи в науковому та методологічному плані. Зазначений загальний попередній висновок підтверджується успішним виконанням основних вимог, які висуваються до дисертацій за спеціальністю 081 «Право».

Актуальність тематики дослідження. Підготовлена та подана Чигирем П.Р. дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є актуальною в умовах в умовах пошуку нашою державою моделі публічно-правового регулювання відносин забезпечення публічної влади засобами народовладдя, особливо в умовах сучасних глобальних викликів війни. Тобто, тема дослідження є надзвичайно актуальною, має теоретичну та прикладну цінність.

Оцінюючи зміст дисертації, варто зазначити, що автором, на основі всебічного аналізу нормативно-правової бази міжнародного та національного публічно-правового регулювання суспільно-управлінських відносин та фактичного стану справ у цій царині здійснено аналіз та

узагальнення стану відносин щодо обмеження у нашій державі можливостей доступу громадян до публічної влади.

Дисертант вперше в сучасній вітчизняній науці адміністративного права комплексно дослідив відносини здійснення публічної влади засобами народовладдя в Україні. Автору дисертації вдалося розкрити ключові положення, що стосуються філософського розуміння правової природи, структури та механізмів реалізації різних класичних та сучасних інструментів народовладдя. Досліджено також безпосередній вплив таких інструментів на формування різних ланок системи публічного управління.

Результати дослідження є змістовним доробком у розвиток теорії адміністративного та конституційного права. Автором дисертації удосконалено елементи концепції формування органів публічної виконавчої влади через процедури виборів та референдумів, а також запропоновано нові підходи до реалізації сучасних інструментів народовладдя.

Дисертація у повній мірі відповідає пріоритетним напрямам розвитку адміністративно-правових засад удосконалення публічної влади, які визначені у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, яка затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 487/2021, а також у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка затверджена постановою КМ України 05 серпня 2020 р. № 695 та інших нормативно-правових актах нашої держави. Робота виконана у відповідності з планом наукових досліджень ПЗВО «Київський міжнародний університет» у межах тем науково-дослідних робіт «Тенденції розвитку сучасної правової науки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (державний реєстраційний номер №0120U100413) та «Сучасні виклики міжнародно-правових відносин і роль України у формуванні світового правопорядку» (державний реєстраційний номер 0122U000743).

Наукова новизна положень і висновків дисертаційного дослідження. Аналіз змісту дисертації Чигира П.Р. надає підстави для

наступного узагальнення. Дана робота є одним із перших у науці адміністративного права обґрунтованим дослідженням правової природи регулювання відносин забезпечення публічної влади за допомогою інструментів народовладдя як важливої проблематики сьогодення. Наведені у вступі положення чітко сформульовані, структуровані дисертантом за рівнем новизни, основні елементи якої включають наступне.

1. Уперше запропоновано використання дефініції «механізм адміністративно-правового регулювання відносин здійснення публічної влади засобами народовладдя» як сукупності складних матеріальних і процесуальних елементів, що містять правовий, суспільний, організаційно-управлінський та характер та у сукупності взаємопов'язаних адміністративно-правових засобів, способів і форм, за допомогою яких здійснюється регулювання, дають змогу забезпечувати на загальнодержавному та місцевому рівнях відносини щодо реалізації права громадян на участь у здійсненні публічної влади.

2. Уперше запропоновано упорядкування термінологічного апарату системи народовладдя, зокрема виключення страйку з переліку його інструментів як протестної форми захисту трудових прав громадян.

3. Удосконалено положення Виборчого кодексу України шляхом авторського розширення тлумачення виборів як основної комплексної форми народовладдя, яка реалізується через здійснення громадянами України безпосереднього народного волевиявлення, або делегування окремим громадянам представницьких повноважень для безпосереднього здійснення ними влади від імені Українського народу.

4. Удосконалено положення Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо конкретизації мотивувальної частини статті 185-1 щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

5. Дістала подальшого розвитку положення сучасної адміністративно-правової доктрини щодо публічного приналежності прямої демократії як особливої форми здійснення влади народу самим народом через такі існуючі інститути безпосередньої демократії як пряме волевиявлення громадян при розробленні, прийнятті, впровадженні державних рішень, а також у процесі здійснення народного контролю за виконанням цих рішень та забезпеченні можливості застосування до публічних осіб-правопорушників заходів юридичної відповідальності;

6. Дістали подальшого розвитку науково-теоретичні розробки за проблематикою дослідження, зокрема класифікація суспільного значення референдумів у різних державах історичному розрізі: 1) традиційна форма безпосередньої демократії на загальнодержавному та місцевому рівні; 2) унікальна історична подія; 3) відсутня на загальнодержавному рівні, а є складовою місцевої демократії.

Оцінка змісту, структури та методології дисертації. Посиланнями на наукові праці таких українських учених як В. Б. Авер'янов, А. І. Берлач, Ю. П. Битяк, О. С. Бісюк, В. В. Галунько, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, І. А. Городецька, Т. О. Гуржій, , Н. В. Загрішева, Р. А. Калюжний, Є. А. Кобрусєва, Т. О. Коломоєць, М. Ю. Кравчук, О. В. Кузьменко, В. І. Курило, В. В. Мушенко, Н. С. Панова, О. В. Серпак, А. І. Суббот, Н. О. Чудик та інших забезпечено достовірність положень дисертації. Здобувачем опрацьовано значний масив джерел за проблематикою дослідження (205 найменувань), включаючи нормативно-правові акти, статистичні дані, наукову аналітику тощо.

У дисертації Чигира П. Р. фахово сформульовано теоретичні положення, зокрема актуальність теми, мету і завдання дослідження. Окремо доцільно звернути увагу на чіткість та лаконічність формулювання: об'єкту дослідження – адміністративно-правові засади здійснення публічної влади засобами народовладдя); предмету дослідження – адміністративно-правове регулювання здійснення публічної влади засобами народовладдя. Аналіз

змісту дисертації та висновків до розділів свідчить про досягнення дисертантом визначеної мети шляхом виконання теоретичних та прикладних завдань дослідження.

Аналіз структури дисертації показує наявність у ній таких елементів: анотація, вступ, три розділи, у складі яких наявні вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Виклад змісту характеризується повнотою обґрунтування думки, логічністю та послідовністю викладення матеріалу. За таким же принципом оформлена анотація дисертації, яка розкриває основні положення роботи.

У вступі до дисертації обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність та визначено об'єкт, предмет, завдання, методологічну і теоретичну основи дослідження. Широко охарактеризовані методи дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів та особистий внесок здобувача, наведено дані щодо оприлюднення результатів дослідження у фахових виданнях та на наукових форумах.

Перший розділ дисертації містить опис способів удосконалення відносин адміністративно-правового забезпечення здійснення публічної влади засобами народовладдя для вирішення проблеми надання українському народу більш реальних повноважень щодо публічної влади в Україні. Встановлено, що публічно-правовий механізм народовладдя ґрунтується на діяльності органів влади по формуванню нормативно-правового інструментарію забезпечення залучення громадян до процесу прийняття рішень та готовності і здатності представників громадянського суспільства брати безпосередню участь у вирішенні державних та місцевих справ.

Другий розділ містить результати дослідження форм прямої та представницької демократії. Описано сучасний стан доктринального розуміння та нормативно-правового регулювання відносин прямої демократії як форми народовладдя у системі публічного управління. Досліджено широку кількість інститутів прямої демократії, за допомогою яких

здійснюється сучасне публічне управління, та які відрізняються засобами участі громадян у такому управлінні.

У Третьому розділі охарактеризовано обмеження публічною владою у період правового режиму воєнного стану окремих функцій народовладдя як реалізації загального та рівного виборчого права кожного на участь в управлінні країною безпосередньо або через вільно обраних представників. Визначено форми масових зібрань, які можуть проводитися за допомогою дистанційних засобів з метою задоволення громадських функцій народовладдя та обґрунтовано їх неналежність до заборонених масових заходів у період війни. Надано пропозиції до вирішення питання забезпечення народовладдя в умовах війни.

Результати дослідження становлять наукову і практичну цінність у процесі правової адаптації, імплементації європейських стандартів народовладдя у публічному управлінні. Дисертація виконана з використанням юридичної термінології, відповідних правових понять. Дослідження завершується логічними та аргументованими висновками, у яких висвітлено результати вивчення та аналізу адміністративно-правових засад здійснення публічної влади засобами народовладдя з урахуванням особистого внеску автора у дослідження заявленої проблематики та надані авторські пропозиції теоретико-прикладного характеру.

Основні положення і висновки в опублікованих працях здобувача.

Основні положення і висновки дослідження викладені Чигирем П.Р. у 11 наукових публікаціях (5 – фахові статті (одна у співавторстві з науковим керівником), 6 – тези міжнародних та всеукраїнських конференцій), які відповідають темі дослідження. Вказані публікації відповідають вимогам до фахових видань і конференційних матеріалів, повною мірою відображаючи результати основних досліджень.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Результати наукового пошуку здобувача мають вагомe теоретичне, та прикладне значення. У теоретичному аспекті

дисертація становить суттєвий внесок у розвиток адміністративно-правової науки, зокрема в частині формування цілісного уявлення про інструменти народовладдя як інституту публічного права. Авторські положення поглиблюють існуючі наукові підходи до розуміння змісту, принципів, суб'єктного складу реалізації відносин народовладдя у системі публічного управління. Наукові пропозиції можуть бути використані як основа для подальших наукових досліджень реалізації форм народовладдя в умовах правового режиму воєнного стану. Практичним значенням дисертації є застосування її окремих положень в різних сферах правореалізації. Зокрема, положення роботи є актуальними для нормотворчої практики – при підготовці проектів законодавчих та підзаконних актів у сфері формування публічних відносин державного управління та місцевого самоврядування. Авторські напрацювання також можуть бути ефективно використані в освітньому процесі при викладанні курсів з адміністративного та конституційного права, а також з дисциплін, пов'язаних із публічним управлінням та адмініструванням.

Отже, результати дослідження мають багатовекторне застосування, що підтверджує його значущість як для розвитку адміністративно-правової науки, правотворчої, правозастосовної, освітньої та просвітницької діяльності серед населення нашої держави, студентської та шкільної аудиторії.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, у якому відображені власні ідеї та напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені завдання у сфері відносин народовладдя. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані ідеї та положення науковців мають відповідні посилання на джерела і застосовані для підкріплення та підвищення рівня вірогідності ідей автора.

Дискусійні питання і зауваження. Звертаючи увагу на позитивні наукові здобутки дисертаційного дослідження Чигира П.Р., доцільно також

звернути увагу на деякі дискусійні положення, висновки та твердження, що потребують уточнення чи авторського пояснення.

1. У вступі до роботи, описуючи використані методи наукового дослідження, на нашу думку, здобувач помилково відніс дослідження понятійно-категоріального апарату безпосередньої і представницької демократії, до засобів наукового пізнання формально-логічного методу. Зазначений метод є сукупністю прийомів, які досліджують структуру думок і предметів, абстрагуючись від їхнього конкретного змісту. Тому доцільним є дослідження таких відносин за допомогою аналізу, щоб розкласти поняття цих категорій; порівняння, щоб зіставити ці форми демократії між собою; абстрагування, щоб відокремити суттєві ознаки від другорядних, а також узагальнення як кінцевої мети дослідження.

2. Нами визначається, що загальний зміст дисертації, зокрема п.п. 1.3., перевантажений дослідженням закріплених у законодавстві адміністративно-правового статусу, структури та повноважень органів публічного адміністрування (Президент України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови тощо). Оскільки основою мети дослідження є забезпечення для Українського народу у вітчизняній нормативно-правовій системі більш реальних владно-управлінських повноважень в державі, то доцільно саме на цей аспект дослідження звертати основну увагу.

3. У підрозділі 2.3. (сторінки 133–135) своєї наукової роботи дисертант використав такий інструмент наукової юридичної техніки як узагальнення та скорочення, поєднавши назви категорій місцевого самоврядування «сільський, селищний, міський голова» у спільне позначення – місцевий голова. Чи є науково обґрунтованим використання такого прийому, оскільки Конституція і законодавство України містять виключно диференційовані назви посад, вказуючи на вид територіальної громади?

Однак, зазначені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки представленого дисертаційного дослідження. У роботі на

високому науковому рівні розглянуто складні правові проблеми, обумовлені темою, і запропоновано обґрунтоване їх вирішення.

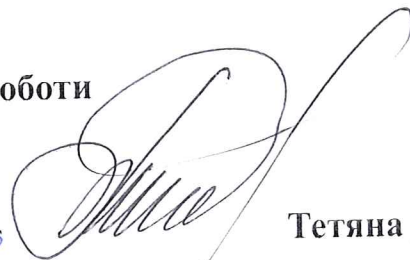
Висновок щодо відповідності дисертації нормам. Дисертація Чигира Петра Руслановича на тему: «Адміністративно-правові засади здійснення публічної влади засобами народовладдя», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини і практики вітчизняної юридичної науки.

З огляду на викладене вище вважаємо, що за новизною, актуальністю, обсягом та практичним значенням дисертація Чигира Петра Руслановича на тему: «Адміністративно-правові засади здійснення публічної влади засобами народовладдя» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. Автор дисертації Чигир Петро Русланович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ РЕЦЕНЗЕНТ:

проректор з навчально-виховної роботи
ПЗВО «Київський міжнародний
університет»

кандидат юридичних наук, доцент

Тетяна ДАНЧЕНКО

